

было аддадзена каталіцкім манастырам. Як адзначаў І. Д. Гарбачэўскі, каталіцкія манахі пры падтрымцы караля і польскіх магнатаў пачалі будаваць касцёлы і кляштары ў Чашніках, Кублічах, Ушачах, Губіне, Сяльцы і іншых месцах. Па моцнасці іх збудаванню можна было меркаваць, што пасяліліся яны тут на доўгія часы.

Манастыр у Чашніках быў пабудаваны ў 1664 г. Дамінікам Служкай і яго жонкай Канстанцыяй з роду Падбярэзскіх.

Паводле Люблінскай уніі 1569 г., ВКЛ фармальна захавала свае органы ўлады, войска і заканадаўства, аднак трапіла ў залежнае становішча. Усталяваўся жорсткі нацыянальна-рэлігійны прыгнёт, які асабліва ўзмацніўся пасля заключэння Брэсцкай уніі 1596 г.

Аб павіннасцях сялян, якія належалі манастыру святога Іаана над р. Улай, сведчыць вопіс Полацкай езуіцкай калегіі, складзены Скумінам Тышкевічам у 1692 г. У ім адзначаецца, што да манастыра належалі людзі Копцевіцкія, Дзямідаўскія, Прыстойскія, Іванскія — усяго «86 дымоў». Павіннасці іх былі наступныя: даваць у манастыр з усіх пасеваў сваіх чацвёрты сноп і з усіх борцяў палову мёду.

У працэсе фарміравання беларускай народнасці ў XIV — XV стст. культура беларускага народа набыла самабытны характар, нацыянальную асаблівасць. У ВКЛ беларуская мова да канца XVII ст. была дзяржаўнай. На ёй вялося справаводства ва ўстановах, пісаліся статуты, летапісы, хронікі, свецкія і царкоўныя творы. Сярод выдатных дзеячаў культуры таго часу былі і выхадцы з Віцебшчыны: беларускі і ўсходнеславянскі першадрукар, вучоны, асветнік Францішак Скарына, пісьменнік, публіцыст, грамадскі і царкоўны дзеяч Сімяон Полацкі. Асабліва дарагім для жыхароў раёна з'яўляецца імя Васіля Мікалаевіча Цяпінскага (гл. асобны артыкул *З нардам і ўзаскрэсну*).

У другой палове XVII ст. і асабліва ў XVIII ст. у дзяржаўных і гарадскіх установах беларуская мова паступова замянілася польскай. Пачалося прымусовае апаліячванне і акаталічванне насельніцтва. У адказ на гэта пры праваслаўных цэрквах ствараліся нацыянальна-рэлігійныя і асветніцкія грамадскія арганізацыі. Яны змагаліся супраць нацыянальнага ўціску і прымусовага акаталічвання праваслаўнага насельніцтва. Адчыняліся школы, друкарні, калегіумы.

Але пастаянныя ганенні праваслаўных брацтваў урадам Рэчы Паспалітай, іх пагромы, якія арганізоўвала езуіцкае і базыльянскае духавенства, прыводзілі да значнага скарачэння колькасці брацкіх школ.

Узніклі езуіцкія школы, дзе выкладанне вялося на лацінскай мове і было прасякнута багаслоўем. Увесь змест навучання і метадыка выкладання ў школах былі скіраваны на тое, каб зрабіць вучню фанатычна адданымі ордэну езуітаў. Езуіцкія вучылішчы, якія былі закліканы падтрымліваць рэакцыйныя інтарэсы феодалаў Рэчы Паспалітай, не карысталіся папулярнасцю сярод насельніцтва Беларусі.

У 1615 г. папа рымскі Павел V дазволіў адкрыць школы базыльянам. У канцы XVII — першай палове XVIII ст. базыльяне мелі школы ў Навагрудку, Мінску, Віцебску, Полацку, Вішневе, Цяцерыне, Талачыне, Чарэі, Ушачах. У асіміляртарскай палітыцы пануючых класаў Рэчы Паспалітай у адносінах да беларускага і ўкраінскага насельніцтва гэтым школам надавалася важнае значэнне. Базыльянскія школы цалкам успрынялі езуіцкую арганізацыю, сістэму і змест навучання, метады выхавання. Найважнейшым адrozenнем іх было тое, што настаўнікі выкладалі на роднай для вучню гэтых школ мове.

Не мінулі гады ліхалецця нашу тэрыторыю і ў часы руска-польскай 1654—1667 гг. і Паўночнай 1700—